

Op stap met Peter Rooij

door Jan Alewijn Dijkhuizen

“Was ik maar een vogelaar, of liever nog een plantenman, een plantje blijft lekker staan en met één loepje bij de hand kun je op stap.” Dit teken ik op uit de mond van Peter Rooij want bij zijn hobby gaat het wel anders. Je kunt hem samen zijn vrouw Ria of met Karel Rijdsdijk op de vreemdste plekken en vooral op de vreemdste tijdstippen tegenkomen.

Peter is nachtvlinderdeskundige! Zijn auto is er helemaal op ingericht. Voor deze hobby heb je aan een loepje niet genoeg, het begint al met twee generatoren, benzineflessen, bakjes, buisjes, tentstokken, haringen, scheerlijnen, twee lakens en een aantal vreemde bakken vol eierdozen en vergeet de speciale lampen niet.

Ik ben al een aantal keren met Peter op stap geweest tijdens gecombineerde onderzoekjes. Hij deed de nachtvlinders, ik de muizen en vleermuizen en uiteraard help je elkaar dan met opzetten van de materialen. En dat is altijd een tijdrovende klus. Zeker als je op diverse plekken tegelijk een trap, laken of smeer wilt gebruiken.

Ik vroeg hem hoe hij ooit aan deze hobby begonnen is. Peter vertelt dat hij op de middelbare school een NJNer (lid van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie) leerde kennen, maar dat vond ie zo'n vreemd joch dat hij nooit lid van de NJN is geworden, hij deed iets met schelpen ... Ja dan Peter, die ging met zijn achterbuurjongen Gerard Ouweneel op stap, dat was een fanatieke vogelaar maar ook in allerlei andere zaken geïnteresseerd. Zo begon Peter kevers te verzamelen, kikkervisjes, bittervoorns en grondels in aquaria groot te brengen en dagvlinders op planken te prepareren. Hij vertelt hoe hij rupsen van ligusterpijlstaarten mee naar huis nam om ze uit te zien komen, waar dan tot zijn verbazing sluipwespen uit kwamen. En hij vond die NJNer maar raar ...

Toen beide jongens wat ouder werden gingen ze met de scooter of brommer met een petromax naar De Beer of andere spannende plekken om met een wit grondzeil en de petromax nachtvlinders te lokken. Peter is dus al jong met nachtvlinders begonnen en dat is maar goed ook, er zijn er zo verschrikkelijk veel dat het een heuse studie vereist om deze dieren te leren herkennen en op naam te brengen. Zeker omdat toen hij begon de boeken bij lange na niet compleet waren en er ook heel veel soorten alleen een wetenschappelijke naam hadden. Als je Peter met Ria en Karel hoort praten versta je er echt niets van. In de checklist van lepidoptera van Europa staan 10607 soorten beschreven, in Nederland schat Peter het aantal macro's op 700 en het aantal micro's op 1700. Dat is wel wat anders dan de 8 soorten vleermuizen en 11 soorten prooidieren in braakballen waar ik normaal mee te maken heb.

Peter Rooij

Peter is al vrij snel lid geworden van de Nederlandse Entomologische Vereniging, niet dat hij met deze mensen op stap ging maar wel om informatie uit te wisselen. Toen Peter net lid was ontmoette hij een van de bestuursleden in het veld, dat bleek een man met een pak, een stropdas en keurig gepoetste schoenen te zijn. Niets voor een Rotterdamse jongen die hij toen was. Nu is hij wel lid van de sectie Ter Haar en sectie Snellen, onderdelen van de NEV, en daar gaat hij regelmatig mee op stap om nachtvlinders te bekijken. Later toen de Vlinderstichting werd opgericht is Peter daar lid van geworden en zelfs toegetreden tot de werkgroep nachtvlinders.

In die laatste hoedanigheid heeft Peter meegewerkt aan het Nederlandse standaardwerk, de Tirion veldgids voor nachtvlinders, dit boek bestond in Engeland al maar daar stonden niet alle soorten in die in Nederland voorkwamen en in ons land waren nog lang niet alle soorten van een Nederlandse naam voorzien. De werkgroep nachtvlinders heeft er ruim een jaar over gedaan om het boek te vertalen, de illustrator van het boek nieuwe tekeningen van Nederlandse soorten te laten maken en de ontbrekende Nederlandse namen voor nachtvlinders te verzinnen. Overigens mag je voor in Nederland nieuw ontdekte nachtvlinders zelf een Nederlandse naam geven maar nooit je eigen naam er in verwerken. Maar Peter staat nu wel in het dankwoord achterin de gids!!!!!! Maar hoe kwam Peter nu eigenlijk bij de KNNV? Ik zal hem hier letterlijk citeren: "Ik kende de KNNV al langer maar vond het maar een ouwe lullenclub. Pas toen ik dat zelf ook was, ben ik gezinslid geworden omdat Ria al langer lid was en later ben ik door Onno overgehaald om bij het bestuur te komen."

Zijn collega Karel Rijsdijk heeft zich, ook vogelaar en met zijn pre-pensioen in zicht, in 2004 bij hem aangesloten en zo kent de KNNV afdeling Voorne eigenlijk een nachtvlinderprojectgroep.

Nu ik weet dat Peter al zo lang nachtvlinders onderzoekt, eerst op De Beer en later in het landgoed aan de Duinzoom te Rockanje vraag ik hem of hij veranderingen in aantallen en soorten kan waarnemen. Peter is hier heel voorzichtig in, er worden nog steeds nieuwe soorten ontdekt maar dat kan te maken hebben met het feit dat er meer onderzoek wordt gedaan.

De aantallen van diverse soorten zijn soms dramatisch afgenomen, maar ook hier is Peter voorzichtig met een verklaring. Het hoeft niet slecht te gaan met een soort als je er minder van vangt. Het kan heel goed zijn dat de manier van nachtvlinders lokken, voornamelijk met licht, te veel concurrentie heeft van licht van wijken, wegen en industrie. Het is namelijk ook bekend dat met volle maan er zoveel uv straling is dat een loklamp ook veel minder effect heeft. Peter en Ria zijn al vaak in het buitenland geweest en merken op dat in landen waar het nog echt donker is het laken letterlijk zwart van de nachtvlinders kan worden, gewoon omdat zij op dat moment de enige lichtbron in de wijde omgeving zijn.

Hoe gaat zo'n nachtvlinderonderzoek nu eigenlijk in zijn werk? Zoals hierboven al gemeld heb je veel materialen nodig, ook omdat je diverse manieren van onderzoek tegelijk kunt gebruiken. De leukste manier (en het meest vermoeiend) is het lokken met een laken en een 250 watt kwiklamp met veel uv licht. Dit laken moet je met tentstokken, scheerlijnen, haringen en een lamp opbouwen en een generator met snoer aansluiten. Wanneer het donker wordt kun je de gehele nacht soorten verwachten, je hebt soorten die vroeg vliegen maar ook late soorten. Vroeger ging Peter gewoon de gehele nacht door, soms sliep hij tussendoor even om weer naar het laken te kijken.

Tegenwoordig (de leeftijd telt) stopt Peter wanneer er een halfuur lang geen nieuwe soort meer is gezien. Op het laken kunnen soms wel 160 soorten afkomen! Als je pech hebt, bijvoorbeeld bij veel wind of invallende koude kun je ook een maagdelijk laken houden. En met nog meer pech wordt je helemaal lek gestoken door de muggen.

De luie methode is om 's avonds een trap neer te zetten: een bak vol eierdozen met een blauwe 8 watt lamp of een 125 watt kwiklamp, die je 's morgens open maakt om te kijken wat er in gevangen is. Na onderzoek kun je de nachtvlinders los laten. Zo kun je soms met veel geluk wel 80 soorten vangen.

Een afwijkende vorm van vangen is met smeer. Een mengsel van geleisuiker en rode wijn kun je als lokstof op bomen smeren. Vlinders zijn dol op zoet en ruiken rottend fruit (alcohol) al op grote afstand. Deze methode werkt vooral de eerste uren na zonsondergang, daarna hoeft je de smeerplekken niet meer te bezoeken.

Tenslotte is er nog een bijzondere methode die ook als bestrijdingstechniek wordt gebruikt, namelijk het gebruik maken van feromonen. Dit zijn chemische stoffen die gebaseerd zijn op de natuurlijke lokstoffen van vrouwtjes nachtvlinders. Vlak bij Brielle weet Peter een plek waar zo de paardenkastanjemineermot wordt bestreden.

Een leuke anekdote is dat er ook rugzakken te koop zijn met een netje achterop waarin een weekmaker verwerkt is, die blijkt de lokstof van het plakkevrouwtje te benaderen. Voor je het weet wordt je bevrucht door een mannetje van deze nachtvlindersoort.

Al de bovenstaande methoden worden door Peter, Ria en Karel gebruikt. De laatste jaren hebben zij veel onderzoek gedaan in de gebieden van Natuurmonumenten, zoals in de Stekelhoek, Scheelhoek en op Tiengemeten, maar ook in de heemtuin van het Zuid-Hollands Landschap tijdens de jaarlijkse estafette-excursie.

Mede omdat veel van de onderzoeken tegenwoordig ook gekoppeld worden aan excursies probeert Peter de Nederlandse namen van nachtvlinders meer te gebruiken. Hij heeft er nog wel moeite mee, liefst noemt hij de, in zijn ogen, veel mooiere wetenschappelijke namen, maar, als je hem een keer in het veld tegenkomt, kun je toch proberen wat Nederlandse namen van nachtvlinders te leren!